

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/124149>

Please be advised that this information was generated on 2017-12-05 and may be subject to change.

ARTIKELEN

Cultuur en werkstijlen van private beveiligers: een vergelijking met politiecultuur

Jan Terpstra

Inleiding

De afgelopen decennia heeft een sterke groei plaatsgevonden van de private veiligheidszorg, niet alleen in Nederland, maar ook in veel andere landen.¹ Private beveiligers opereren vaker in (quasi-) publieke ruimtes, zoals grote winkelcentra, uitgaansgebieden, stadscentra, bedrijventerreinen of ook woonwijken. Daarbij vervullen zij onder de ogen van het publiek vaak toezichthoudende en handhavende functies die eerder deels als politiewerk werden beschouwd. Verwacht mag worden dat de komende jaren het belang van de private sector in het toezicht en de handhaving in de (semi-)publieke ruimte zal toenemen. Onder meer door de komst van een nationale politie in Nederland zal het proces van tot nu toe sluipende centralisatie² zich naar verwachting voortzetten. Onder invloed van een concentratie op kerntaken³ en een toenemende invloed van justitie zal de politie zich vermoedelijk minder bezighouden met lokaal toezicht en handhaving. Om dit gat op te vullen proberen gemeenten de afgelopen jaren zelf in deze taken te voorzien. Zij huren daarvoor onder meer particuliere bedrijven in.⁴ Deze trend zal zich naar verwachting doorzetten. Tegelijk zullen burgers en bedrijven die zich dat kunnen veroorloven, bescherming en toezicht gaan inkopen, niet alleen voor private, maar ook semi-publieke ruimten. Op deze wijze worden toezicht en handhaving van maatschappelijke orde en rechtsorde, direct en indirect, meer afhankelijk van private partijen.

Ondanks dit toegenomen belang van private veiligheidszorg constateerde Martin Gill nog niet lang geleden in zijn inleiding tot *The Handbook of Security* dat het onderzoek op dit terrein zich in een embryonaal stadium bevindt.⁵ De beperkte hoeveelheid empirisch onderzoek naar private veiligheidszorg richt zich tot op heden bovendien vooral op enkele vragen: welke factoren droegen bij aan de groei

1 Van Steden 2007. Tussen 1980 en 2011 is in Nederland het aantal werknemers in de private veiligheidszorg gegroeid van 10.230 naar 32.000. Per 100.000 inwoners gaat het om een toename van 72 naar 196 private beveiligers. Over deze periode is de private sector harder gegroeid dan de publieke veiligheidszorg, hoewel deze laatste in Nederland nog altijd groter is (dit in tegenstelling tot sommige andere landen). De groei van de private veiligheidszorg treedt in de hele Europese Unie op. Qua relatieve omvang neemt Nederland daarbij een middenpositie in (De Waard & Berghuis 2012).

2 Terpstra & Van der Vijver 2005.

3 Terpstra e.a. 2010.

4 Terpstra 2010.

5 Gill 2006, p. 1.

Jan Terpstra

van deze sector,⁶ in hoeverre komen publieke politie en private veiligheidszorg overeen in functies en activiteiten⁷ en wat is de relatie tussen beide sectoren?⁸ Veel minder aandacht is er tot nu toe voor de uitvoering van het private beveiligingswerk, de opvattingen van beveiligers over hun werk, of de vraag in hoeverre deze sector zich kenmerkt door een eigen (sub)cultuur. Naarmate particuliere beveiligers meer verantwoordelijkheid hebben voor toezicht en handhaving in de (semi-)publieke ruimte, wordt het des te belangrijker om inzicht te krijgen in de normen, waarden en perspectieven van waaruit zij handelen.

Juist deze culturele aspecten van private beveiliging staan in dit artikel centraal. De invalshoek die daarbij wordt gehanteerd, is ingegeven door de vaak geuite veronderstelling dat werk en werkomstandigheden van politie en private beveiligers steeds meer op elkaar gaan lijken en dat om die reden de culturen van politie en particuliere beveiligers mogelijk sterke overeenkomsten zouden vertonen. In de volgende beschouwing wordt deze veronderstelling onderzocht. Omdat er over politiecultuur reeds veel wetenschappelijke literatuur bestaat, kan in onderzoek naar private beveiligingscultuur daarbij zowel in beschrijvende, als verklarende zin worden aangesloten.⁹

Daarom vindt dit onderzoek plaats door middel van een vergelijkende studie onder politiemensen en particuliere beveiligers. Eerder werd op basis van dit onderzoek nagegaan in hoeverre het vooral uit Amerikaans onderzoek bekende beeld van politiecultuur ook voor de Nederlandse politie geldt. Daarbij werd tevens onderzocht in hoeverre de zogenoemde stress-copingverklaring van politiecultuur (zie later) voor de Nederlandse situatie kon worden bevestigd. Uit deze analyse bleek dat de Nederlandse politiecultuur op sommige punten overeenkomt, maar ook verschilt van die van de Amerikaanse. De verklaring op basis van het stress-copingmodel bleek voor Nederland relevant.¹⁰ In aanvulling hierop richt dit artikel zich primair op de cultuur van particuliere beveiligers en de vergelijking daarvan met de politiecultuur: lijkt de cultuur van particuliere beveiligers op die van de politie en liggen daaraan vergelijkbare achtergronden ten grondslag?

De opbouw van dit artikel is als volgt. Omdat het vertrekpunt van deze analyse ligt bij de literatuur over politiecultuur wordt daarop eerst kort ingegaan. Vervolgens komt (de beperkte hoeveelheid) bestaand onderzoek naar culturele aspecten van beveiligingswerk aan bod. Op basis daarvan worden de onderzoeksvragen en hypothesen geformuleerd. Vervolgens wordt de opzet van dit onderzoek behandeld. Daarna worden de belangrijkste resultaten van deze studie gepresenteerd.

6 Van Steden 2007.

7 Bijvoorbeeld Johnston 1992.

8 Wakefield 2003, p. 193-219.

9 Button 2007; Loyens 2009; Manzo 2004; Singh & Kempa 2007; Van Steden e.a. 2010; Wakefield 2008.

10 Terpstra & Schaap 2011.

Politiecultuur: het standaardmodel

Sinds de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw neemt het begrip politiecultuur een centrale plaats in binnen het wetenschappelijk onderzoek naar politie.¹¹ In navolging van Reiner wordt hier onder politiecultuur verstaan het geheel van waarden, normen, perspectieven en ambachtelijke regels dat het handelen van politiemensen in belangrijke mate inspireert. Deze cultuur omvat zowel cognitieve als normatieve aspecten.¹²

Reiner onderscheidt op basis van een overzicht van onderzoeken, uitgevoerd vooral in de Verenigde Staten en Engeland, een aantal centrale elementen van politiecultuur.¹³ Ten eerste zouden politiemensen aan hun werk een bijzondere missie toekennen, waarbij de betekenis van politiewerk vooral wordt gezien in de bescherming van de zwakken tegen het kwaad. Bovendien benadrukken zij een sterke actiegerichtheid van hun werk. Tegelijk zouden politiemensen vaak cynisch zijn over burgers en pessimistisch over hun mogelijkheden de samenleving positief te beïnvloeden. Wantrouwen tegenover buitenstaanders zou hand in hand gaan met een sterke onderlinge solidariteit en een isolement. De politiecultuur zou bovendien bijdragen aan een moreel en politiek conservatisme en aldus een belemmering zijn voor vernieuwingen binnen de politie. Tot slot zou de politiecultuur zich kenmerken door pragmatisme en een afkeer van abstracte en academische denkbeelden.

Dit standaardbeeld van politiecultuur, zoals dat in de loop van de tijd is ontstaan, verwijst ook naar bepaalde oorzaken en gevolgen van deze cultuur (figuur 1). Voor de verklaring van politiecultuur wordt vaak (impliciet) uitgegaan van een stress-copingmodel.¹⁴ Politiecultuur wordt daarbij opgevat als copingmechanisme om het hoofd te kunnen bieden aan de spanningen en problemen die politiewerk met zich zou meebrengen.¹⁵ Paoline maakt daarbij onderscheid tussen spanningen van buitenaf (zoals een dreigend gevaar of een gebrek aan respect op straat), en van binnenuit (in samenhang met de wijze van leidinggeven en de, wat hij noemt, inherente ambiguïteit van de politierol).¹⁶

Dit standaardbeeld veronderstelt ook dat politiecultuur invloed heeft op de door politiemensen gehanteerde werkstijlen. Daarmee kan rekening worden gehouden met de veelvuldig naar voren gebrachte kritiek dat verhandelingen over politiecultuur daarvan vaak een te homogeen beeld suggereren.¹⁷

11 Voor een overzicht: Terpstra 2009.

12 Reiner 2000, p. 87.

13 Reiner 2000.

14 Terpstra 2009.

15 Reiner 2000; Chan 1997.

16 Paoline 2003.

17 Chan 1997; Herbert 1998; Loftus 2009 en 2010.

Jan Terpstra

Figuur 1   Standaardmodel over politiecultuur

Bij dit standaardbeeld van politiecultuur zijn belangrijke kanttekeningen te plaatsen. Zo is onder meer geconstateerd dat het een tamelijk instrumenteel, statisch, negatief en vooral Amerikaans beeld schetst.¹⁸ In de eerdergenoemde studie is nagegaan wat de waarde is van dit standaardbeeld voor de huidige Nederlandse politie, zowel in beschrijvende als verklarende zin. Daarbij is geconstateerd dat het gevoel van een bijzondere missie, de gehechtheid aan directe actie, het wantrouwen tegenover de buitenwereld en de nadruk op onderlinge solidariteit ook de Nederlandse politie kenmerken. Andere elementen uit dit standaardbeeld komen echter veel minder voor, zoals conservatisme of het machokarakter. De causale relaties uit dit standaardmodel werden op belangrijke punten bevestigd. Naarmate de interne en externe spanningen groter zijn, is de politiecultuur nadrukkelijker aanwezig. De werkstijl *crime fighter* ligt in het verlengde van de politiecultuur, terwijl er een negatief verband bestaat tussen deze cultuur en werkstijlen waarbij de nadruk ligt op ordehandhaving en dienstverlening.¹⁹

Beveiligerscultuur: eerder onderzoek

Internationaal gezien is er slechts weinig onderzoek naar culturele aspecten van particulier beveiligingswerk. Een aantal van deze studies is geïnspireerd door het concept politiecultuur. Tot een systematische empirische vergelijking tussen beide culturen komt het overigens in de regel niet.

Een van de weinige onderzoeken waarin de vraag expliciet aan bod komt of de private veiligheidszorg een eigen cultuur kent, is de studie van Rigakos bij het Canadese beveiligingsbedrijf *Intelligarde*. Rigakos zet zich in zijn studie af tegen de populaire veronderstelling van een duidelijk onderscheid tussen publieke politie (die vooral reactief zou zijn en gericht op *crime control*) en de private veiligheidssector (vooral gericht op preventie van schade). In zijn onderzoek laat hij zien dat ook de door hem onderzochte *parapolice* sterk gericht is op *crime control* en boeven vangen. Dit komt ook tot uiting in de subcultuur onder de werkers van deze organisatie. Velen van hen ambiëren een baan bij de politie en dit zou volgens Rigakos resulteren in een *wannabe culture*. Zij beoordelen hun werk vooral naar maatstaven die zij toeschrijven aan 'echt politiewerk': boeven vangen, succesvolle arrestaties, en het succesvol afronden van een zaak voor de rechter. In de verhalen die deze beveiligers onderling voortdurend uitwisselen, speelt het besef van risico en dreigend gevaar een belangrijke rol. Net als in de politiecultuur vormen isolement, solidariteit en wantrouwen hier centrale waarden.²⁰

18 Terpstra 2009.

19 Terpstra & Schaap 2011.

20 Rigakos 2002, p. 119-146.

De analyse door Singh en Kempa van de private politie in Zuid-Afrika sluit hier nauw bij aan. Zij constateren grote overeenkomsten tussen de cultuur in de private sector en de traditionele politiecultuur. In beide culturen zou sterk de nadruk liggen op conservatisme en mannelijkheid, en zouden punitiviteit en *crime fighting* meer waardering krijgen dan dienstverlening of samenwerking met de gemeenschap. Dit is des te opvallender omdat de aard van het werk tussen beide organisaties op belangrijke punten verschilt.²¹

Ook Loyens ziet op grond van een literatuurstudie grote overeenkomsten tussen de culturen van private beveiliging en politie, onder meer op het punt van groepsloyaliteit, wantrouwen tegenover de buitenwereld, machismo, actiegerichtheid, conservatisme en een gebrek aan respect voor bepaalde groepen in de samenleving. Het belangrijkste verschil zou zijn dat private beveiligers geen sterke *crime fighting*-oriëntatie hebben.²² Hier onderscheidt haar analyse zich van die van Rigakos.

Tot een andere visie komt Button op basis van onderzoek in Engeland. Hij meent dat de genoemde studie van Rigakos betrekking had op een tamelijk uitzonderlijk beveiligingsbedrijf. De studie van Button laat zien dat het werk van private beveiligers enkele kenmerkende beroepsrisico's heeft, zoals isolement, het moeten dienen van meerdere bazen, tegenstrijdige eisen en de dreiging van fysiek en verbaal geweld vanuit het publiek. Dit levert voor beveiligers een inherente spanning op in hun werk. In zijn onderzoek vond Button weliswaar ook een *wannabe*-cultuur, maar niet omdat beveiligers, zoals Rigakos meent, zo snel mogelijk bij de politie willen werken, maar omdat zij liever 'iets anders' willen en het beveiligingswerk niet als 'echt beroep' zien. Kenmerkend voor deze cultuur zijn dan ook de voortdurende klachten over negatieve aspecten van het werk. Terwijl volgens Button de politiecultuur zich in het algemeen kenmerkt door onderlinge solidariteit en een isolement tegenover de omgeving, zou het bij de private sector per locatie verschillen in hoeverre deze kenmerken optreden. Wel zouden beveiligers net als politiemensen een sterk besef hebben van gevaar en risico en daarom vaak wantrouwend staan tegenover de omgeving.²³

Ook Wakefield neemt in haar Engelse studie afstand van het door Rigakos gecreëerde beeld van private beveiligerscultuur. Zij constateert weliswaar overeenkomsten in culturele oriëntatie tussen beveiligers en politiemensen, maar deze zijn volgens haar slechts oppervlakkig. Er bestaat wel enig wantrouwen tegenover burgers, evenals machismo en conservatisme, maar de onderlinge solidariteit, kernonderdeel van de politiecultuur, zou hier nagenoeg ontbreken. Dit geldt ook voor de door Rigakos gesignaleerde *crime fighting*-oriëntatie. Deze gaat volgens Wakefield niet veel verder dan de bereidheid tot samenwerking met de politie. Veel sterker dan bij de politie is de service-oriëntatie. Evenals Button vindt zij dat beveiligers vrij negatief over hun werk denken en daar weinig carrièrev verwachtingen van hebben.²⁴

21 Singh & Kempa 2007.

22 Loyens 2009.

23 Button 2007, p.154-167.

24 Wakefield 2003 en 2008, p. 669-676.

Jan Terpstra

Relevant zijn ook enkele andere studies, hoewel deze de link met politiecultuur niet of minder expliciet leggen. In tegenstelling tot Rigakos constateert Manzo dat veel beveiligers een duidelijk verschil zien in de aard van hun werk en dat van de politie. Juist in de servicefunctie zou hun werk zich onderscheiden. Desalniettemin zien vele beveiligers hun werk als opstapmogelijkheid naar de politie en zijn ze daarom volgens Manzo te beschouwen als *wannabe cops*.²⁵

Elders laat Manzo zien dat private beveiligers die in direct contact met het publiek hun werk doen, een balans moeten zien te vinden tussen het bewaken van veiligheid, hun servicefunctie en de economische belangen van hun opdrachtgevers. Dit dilemma ontbreekt in politiewerk. De wijze waarop beveiligers hiermee omgaan, verschilt sterk per onderzochte locatie en is afhankelijk van de autonomie die beveiligers in hun werk hebben.²⁶ Dit hebben zij gemeen met politiemensen en andere street-level bureaucraten.²⁷

Overigens, de term (private) beveiligerscultuur suggereert mogelijk ten onrechte een homogeen verschijnsel. Verschillende studies laten zien dat private beveiligers uiteenlopende oriëntaties en werkstijlen hebben. Grofweg gaat het om een onderscheid tussen private beveiligers als bewaker of als *crime fighter*.²⁸

De enige Nederlandse studie die aan deze thematiek raakt, is het vergelijkende onderzoek van Van Steden, Van der Wal en Lasthuizen onder politiemensen en particuliere beveiligers. De onderzoekers concluderen dat de beeldvorming die de twee beroepsgroepen van elkaar hebben, sterk verschilt. Opvallend is daarom dat zij grote overeenkomsten vinden tussen de twee groepen in waarden en beroepsoriëntatie. Het enige duidelijke verschil zou zijn dat beveiligers veel minder zijn gericht op het vangen van boeven.²⁹

Onderzoeksvragen en hypothesen

Doel van dit onderzoek is meer zicht te krijgen op culturele aspecten van het werk van particuliere beveiligers. In het verlengde van enkele buitenlandse onderzoeken wordt daarbij in beschrijvende en verklarende zin aangesloten bij eerdere studies over politiecultuur. Het gaat daarbij allereerst om de vraag in hoeverre onder particuliere beveiligers een cultuur bestaat die overeenkomt of verschilt van die van politiemensen. Een volgende, meer verklarende vraag is in hoeverre de factoren die bijdragen aan een politiecultuur, binnen de private beveiliging een vergelijkbaar effect hebben. In het verlengde hiervan wordt de vraag gesteld in hoeverre een 'politieachtige' cultuur onder private beveiligers leidt tot vergelijkbare werkstijlen als bij politiemensen.

Deze onderzoeksvragen kunnen worden onderzocht aan de hand van enkele hypothesen. Deze zijn ontleend aan eerdere onderzoeken naar verschillen en overeenkomsten tussen politie- en beveiligingscultuur. Deze grotendeels buiten-

25 Manzo 2010.

26 Manzo 2004.

27 Lipsky 1980.

28 Micucci 1998; Button 2007.

29 Van Steden e.a. 2010.

landse studies leiden tot tegenstrijdige bevindingen. Op grond hiervan en uitgaande van uiteenlopende theoretische overwegingen kunnen vier hypothesen worden geformuleerd. De eerste twee kunnen worden beschouwd als concurrerend, de derde als een overkoepelende hypothese. De vierde hypothese heeft betrekking op de samenhang tussen cultuur en werkstijlen.

Vershil in cultuur

De eerste hypothese gaat uit van een belangrijk verschil in cultuur tussen private veiligheidszorg en politie. Dit verschil wordt gezien als gevolg van een fundamenteel onderscheid in de aard van het werk tussen beide sectoren. Deze laatste opvatting is op klassieke wijze verwoord door Shearing en Stenning.³⁰ Private veiligheidszorg zou zich volgens deze opvatting in vergelijking met politiewerk kenmerken door haar niet-gespecialiseerde karakter, het werken in opdracht en in de (civielrechtelijke) sancties die zij kan toepassen. Terwijl private veiligheidszorg vooral gericht zou zijn op preventie en schadelastbeperking, zou de publieke politie meer reactief zijn en gericht op opsporing.³¹ Ook in latere studies van Wakefield komt deze gedachte terug. Zij benadrukt dat de private beveiliging functies vervult (zoals onderhoud, dienstverlening, vraagbaak voor klanten en preventie van overlast) die haar sterk doen verschillen van politiewerk. Private veiligheidszorg onderscheidt zich volgens haar van politiewerk doordat het geïntegreerd is in de overige, niet-politionele activiteiten van de opdrachtgever(s).³² Op grond hiervan kan hypothese I als volgt worden geformuleerd: *Als gevolg van verschillen in werk en werkomstandigheden verschillen de culturen van politie en private veiligheidszorg.*

Overeenkomst in cultuur

De tweede hypothese gaat er juist vanuit dat de culturen van private veiligheidszorg en politie op belangrijke punten overeenkomen. In de wetenschappelijke literatuur worden daarvoor verschillende verklaringen opgevoerd. Vaak wordt dit gezien als gevolg van het naar elkaar toegroeien van politiewerk en het werk in de private sector. Volgens bijvoorbeeld Ericson en Haggerty zou de politie in haar risicodenken elementen uit de private sector overnemen.³³ Andere auteurs menen dat juist de private sector de meer punitieve en reactieve werkwijzen en strategieën van de politie overneemt.³⁴ Op grond hiervan luidt hypothese IIa als volgt: *Als gevolg van overeenkomsten in werk en werkomstandigheden komen de culturen van politie en private veiligheidszorg overeen.*

Als aanvulling hierop wordt soms nog een tweede verklaring gegeven voor de (veronderstelde) groeiende overeenkomst in cultuur tussen politie en private beveiliging. Veel beveiligers zouden een sterke wens hebben om bij de politie te

30 Shearing & Stenning 1983.

31 Walsh & Donovan 1989.

32 Wakefield 2003, 2005, 2006, 2008.

33 Ericson & Haggerty 1997.

34 Walsh & Donovan 1989; Rigakos 2002; Singh 2005; Singh & Kempa 2007.

Jan Terpstra

werken. Zo zou een imitatie of *wannabe*-cultuur ontstaan.³⁵ Op grond hiervan luidt hypothese IIb: *De sterke ambitie van beveiligers om op de politie te lijken of daar te werken, draagt ertoe bij dat de cultuur van private beveiligers op die van de politie lijkt.*

Samenhang stressomstandigheden en politie(achtige)cultuur

Op grond van de eerdergenoemde stress-copingbenadering kan worden verondersteld dat het bepalende element van de in hypothesen I en IIa genoemde werkomstandigheden bestaat uit interne en externe stressomstandigheden waarmee politiemensen of beveiligers in hun werk worden geconfronteerd. Volgens onder meer Rigakos, Button en Loyens zouden particuliere beveiligers in hun werk met overeenkomstige spanningen, dreigingen en risico's te maken hebben als politiemensen. Dit zou bijdragen aan een op de politie lijkende cultuur.³⁶ Andersom kan op grond van het stress-copingmodel worden verondersteld dat de afwezigheid van een politieachtige cultuur in de private veiligheidssector gevolg zal zijn van het ontbreken van dergelijke stressomstandigheden. Voor de Nederlandse politie kon deze verklaring van politiecultuur eerder worden bevestigd.³⁷ Op grond hiervan kan hypothese III als volgt worden geformuleerd: *Interne en externe stressfactoren zoals die optreden in het politiewerk leiden in de private beveiligingssector tot een cultuur die overeenkomt met politiecultuur.*

Werkstijlen

Uit het genoemde standaardmodel van politiecultuur kan nog een vierde verwachting worden afgeleid (zie eerder figuur 1). Dit model gaat ervan uit dat de politiecultuur zich vertaalt in bepaalde werkstijlen. Zoals eerder aangegeven kon dit voor de Nederlandse politie in een eerdere analyse worden bevestigd.³⁸ Een vergelijkbare verwachting kan worden geformuleerd met betrekking tot de private sector. Hypothese IV wordt dan: *Een op de politiecultuur lijkende cultuur in de private beveiliging leidt tot 'politieachtige' werkstijlen onder particuliere beveiligers.*

Opzet en methoden onderzoek

Om na te gaan in hoeverre onder particuliere beveiligers een cultuur bestaat die op belangrijke punten overeenkomt met de politiecultuur, is vergelijkend onderzoek gedaan onder politiemensen en particuliere beveiligers. Bij onderzoek naar beroeps culturen (waaronder politiecultuur) wordt meestal gesteund op kwalitatieve, etnografische methoden. Ondanks het belang van deze methoden voor dit onderwerp hebben deze ook beperkingen. Het verkregen beeld lijkt soms sterk

35 Rigakos 2002; Loyens 2009. Daarnaast wordt er soms op gewezen dat de aanwezigheid van veel oud-politiemensen binnen de private sector ertoe zou bijdragen dat belangrijke elementen van de politiecultuur worden overgenomen (Becker 1974; Rigakos 2002). Dit element blijft in het navolgende buiten beschouwing.

36 Rigakos 2002; Button 2007; Loyens 2009.

37 Terpstra & Schaap 2011.

38 Terpstra & Schaap 2011.

afhankelijk van incidenten, opvallende gebeurtenissen en spraakmakende personen, waarbij onduidelijk is in hoeverre dit mag worden gegeneraliseerd. Daarom en vanwege de vergelijkbaarheid van gegevens over politie en private veiligheidssector is hier gekozen voor onderzoek met behulp van een enquête. Deze methode wordt in dit verband overigens nadrukkelijk gezien als aanvulling, niet ter vervanging van de gebruikelijke kwalitatieve methoden van onderzoek.

Het onderzoek vond plaats onder medewerkers van het regionaal politiekorps Gelderland-Zuid en van het beveiligingsbedrijf G4S in Nederland. Bij Gelderland-Zuid kregen 465 executieve medewerkers van de basispolitiezorg een korte elektronische vragenlijst voorgelegd. In totaal leverde dat 260 bruikbare enquêtes op (respons 55,9%). Bij G4S werd aan 472 operationele medewerkers dezelfde vragenlijst gestuurd (waarbij woorden als politie of politiemedewerker werden vervangen door beveiliging of beveilig(er)). In totaal 240 G4S-medewerkers vulden de lijst geheel in (respons 50,8%). Vanwege de noodzakelijke vergelijkbaarheid in werkomstandigheden met de politie en de veronderstelde invloed van spanningen in relaties met burgers op de cultuur werden alleen die 183 G4S-medewerkers in de analyse betrokken die in hun dagelijks werk contact hebben met burgers. Telefonisten, receptionisten, centralisten, detentietoezichthouders en interne object-beveiligers werden buiten de analyse gelaten.

De culturele elementen van politie- en beveiligingswerk zijn onderzocht aan de hand van de eerdergenoemde door Reiner onderscheiden kernelementen van politiecultuur. Deze zijn uitgewerkt in twintig stellingen, waarbij politiemensen en beveiligers konden aangeven of zij het daarmee (zeer) eens of (zeer) oneens waren.³⁹ Tabel 5 bevat de formuleringen van deze stellingen. Voorts zijn stellingen voorgelegd over stressfactoren in het werk en gehanteerde werkstijlen (zie tabel 3 en 7). In navolging van Paoline werd onderscheid gemaakt tussen externe spanningen (de mate waarin men van burgers belediging, geweld en gebrek aan respect ervaart) en interne spanningen (het gevoel dat men onvoldoende begrepen en gesteund wordt door de leiding).⁴⁰

De presentatie van de onderzoeksresultaten gebeurt in de volgende paragrafen in een aantal stappen waarbij het beschreven standaardmodel als uitgangspunt dient (zie figuur 1). Allereerst wordt ingegaan op de werkomstandigheden van beveiligers en vooral op de vraag in hoeverre zich in hun werk overeenkomende stressomstandigheden voordoen als bij de politie. Vervolgens wordt nagegaan in hoeverre sprake is van een cultuurpatroon onder particuliere beveiligers dat overeenkomt met politiecultuur. Tot slot wordt de vraag behandeld in hoeverre de in het standaardmodel veronderstelde causale relaties (tussen stressfactoren en cultuur én tussen cultuur en werkstijlen) bij particuliere beveiligers worden gevonden.

39 Reiner (2000). Het door hem onderscheiden element racisme is hier weggelaten, omdat het ongeschikt leek om op deze wijze te worden onderzocht.

40 Paoline 2003.

Jan Terpstra

Werkomstandigheden en stressfactoren

Sommige auteurs menen dat beveiligings- en politiecultuur in hoge mate overeenkomen, omdat de meeste beveiligers bij de politie zouden willen werken en het beveiligingswerk zien als opstap daartoe. Zij zouden zich spiegelen aan de politie, waarbij men vooral het actie-element voor ogen zou hebben. In dit verband spreken Rigakos, Loyens en Manzo van *wannabe cops* en *wannabe culture*.⁴¹

Dit patroon komt ook onder de hier onderzochte beveiligers voor, maar veel minder sterk. Dertig procent van de beveiligers zegt wel naar de politie te willen gaan, maar voor slechts 15,8 procent is dit een sterke wens. In tegenstelling tot het beeld dat Rigakos hiervan schetste, zien de meeste beveiligers (ongeveer driekwart) geen of weinig overeenkomsten tussen het eigen werk en politiewerk. Overigens is het percentage politiemensen dat zou willen overstappen naar de private veiligheidssector, nog veel lager. Er is in het onderzoek slechts één politiemedewerker die meent dat beveiligingswerk en politiewerk vergelijkbaar zijn (tabel 1).

Tabel 1 *Opvattingen van private beveiligers en politiemensen over elkaars werk (percentages (helemaal) eens met stelling)*

	Beveiligers (n=183)	Politiemensen (n=260)
Ik zou wel bij de politie (private beveiliging) willen werken.	30,8	5,8
Het werk van particuliere beveiligers en van politiemensen komt in de praktijk bijna op hetzelfde neer.	25,8	0,4

Uit Engelse onderzoeken blijkt dat beveiligers een tamelijk negatief beeld hebben van hun werk. Ze zouden het niet als een echt beroep zien en veel klachten hebben over hun werk.⁴² Ook dit wordt hier niet bevestigd. Bijna driekwart van de particuliere beveiligers vindt dat het werk dat zij doen, goed bij hen past. Veel beveiligers realiseren zich echter wel dat hun werk bij anderen vaak een negatief imago heeft. Een groot deel heeft het gevoel dat veel politiemensen, met wie men in de praktijk toch vaak samenwerkt, op hen neerkijken (zie tabel 2).

Tabel 2 *Beveiligers over hun werk en het imago daarvan (n=183)*

	Percentage beveiligers helemaal of enigszins mee eens
Dit werk in de beveiliging past goed bij wat ik wil.	72,2
Werken in de beveiliging heeft bij anderen een negatief imago.	42,1
Politiemensen kijken op beveiligers neer.	43,2

Vaak wordt verondersteld dat de spanningen, dreigingen en gevaren waarmee politiemensen in hun werk worden geconfronteerd, ook het werk van private

41 Rigakos 2002; Loyens 2009; Manzo 2010.

42 Button 2007; Wakefield 2003, 2008.

beveiligers zouden kenmerken.⁴³ Uit deze studie blijkt echter dat beveiligers in hun werk veel minder gevaar en dreiging zien dan politiemensen. Zij ervaren ook aanzienlijk minder problemen als gevolg van een gebrek aan respect en gezag. De private beveiligers hebben echter wel vaker dan politiemensen te maken met spanningen doordat zij zich onvoldoende gesteund voelen door hun leiding (tabel 3).

Tabel 3 *Door politiemensen en private beveiligers ervaren externe spanning (gevaar en gebrek aan respect) en interne spanning (onvoldoende steun vanuit leiding) (politie, n=260; private beveiligers, n=183)*

Stellingen over interne en externe spanningen	Onderzochte groep	Gemiddelde	Standaardafwijking	T-waarde	Significant
Gevaar: In mijn werk word ik regelmatig geconfronteerd met geweld en beledigingen.	Private beveil. Politie	3,03 2,03	1,21 ,74	9.922	*** ,000
Gevaar: Mijn ervaring is dat je in dit werk tegenwoordig minder vaak met bedreigende situaties te maken krijgt dan vaak gezegd wordt.	Private beveil. Politie	2,77 3,67	1,05 ,86	-9.538	*** ,000
Gevaar: Een van de grootste problemen in mijn werk vind ik dat je er vaak toch alleen voor staat bij acuut gevaar.	Private beveil. Politie	2.87 3,00	1,24 1,00	-1,152	,250
Respect/gezag: Mijn ervaring is dat de meeste mensen toch wel je aanwijzingen opvolgen.	Private beveil. Politie	2,07 2,27	,81 ,74	-2,625	*** ,009
Respect/gezag: In dit werk vind ik het steeds lastiger worden om met gezag op te treden omdat iedereen het tegenwoordig beter weet.	Private beveil. Politie	2,84 2,73	1,23 1,00	,993	,322
Respect/gezag: Ik merk in mijn werk dat het respect voor de beveiliging/politie steeds minder wordt.	Private beveil. Politie	2,26 1,85	1,13 ,76	4,352	*** ,000
Leiding: Ik heb vaak het gevoel dat de leiding niet goed snapt wat er in ons werk speelt.	Private beveil. Politie	2,11 2,35	1,17 ,98	-2,182	** ,030
Leiding: Ik voel mij in mijn werk goed begeleid en gesteund door onze leidinggevenden.	Private beveil. Politie	3,46 3,12	1,18 ,94	3,191	*** ,002
Leiding: Mijn ervaring is dat je het in dit werk uiteindelijk toch zelf moet uitzoeken.	Private beveil. Politie	2,54 2,75	1,17 ,96	-2,004	** ,046

I = helemaal mee eens; 5 = helemaal mee oneens

43 Rigakos 2002; Button 2007; Loyens 2009.

Jan Terpstra

Volgens sommige auteurs zou het werk van particuliere beveiligers zich onderscheiden van politiewerk doordat het zijn eigen specifieke dilemma's en spanningen zou hebben. Zo menen Button en Loyens dat beveiligers in hun werk te maken hebben met tegenstrijdige wensen van verschillende partijen, niet alleen hun leidinggevend, maar ook opdrachtgever, publiek, winkeliers en politie.⁴⁴ Manzo meent daarom dat beveiligers voor de opgave staan een antwoord te vinden op het dilemma tussen *service* (aan publiek en opdrachtgever), commerciële belangen en *security*.⁴⁵

In dit onderzoek valt op hoe sterk de service-oriëntatie is van private beveiligers.⁴⁶ Maar liefst 89,1 procent van hen zegt het (heel) belangrijk te vinden dat burgers tevreden zijn over hun werk. In hoeverre dat strijdig kan zijn met het tegelijk moeten voldoen aan de eisen van de opdrachtgever, is op basis van deze studie niet vast te stellen. Een uitkomst die mogelijk wel in de richting van een zekere spanning tussen publiek en privaat belang wijst, is dat bijna een kwart van de private beveiligers (24,1 procent) van oordeel is dat de tevredenheid van de opdrachtgever voor hen belangrijker is dan het tegengaan van criminaliteit en overlast.

Vergelijking culturen

Om van een politie- of beveiligerscultuur te kunnen spreken is het van belang dat betrokkenen zelf ook een dergelijke cultuur onderkennen. Op dit punt blijkt er een significant verschil tussen politiemensen en private beveiligers (tabel 4). Politiemensen vinden veel vaker dan private beveiligers dat hun sector een aparte wereld is, gekenmerkt door eigen normen en tradities, met een eigen jargon en manier van praten. Dat binnen de politie veel meer dan binnen de private beveiliging een eigen cultuur wordt herkend, wordt bevestigd doordat politiemensen op dit punt homogener zijn in hun antwoorden dan beveiligers (gelet op het verschil in standaardafwijking). Beveiligers vinden wel sterker dan politiemensen dat zij hun werk slechts in de praktijk kunnen leren. Mogelijk duidt dit echter niet zozeer op een cultuurverschil, maar op een verschil in professioneel niveau van het werk, waardoor formele opleidingen bij de politie als belangrijker worden ervaren.

Om na te gaan in hoeverre ook feitelijk sprake is van overeenkomsten of verschillen in cultuur tussen politie en private beveiliging, zijn twintig stellingen voorgesteld aan zowel politiemensen als beveiligers. Deze stellingen zijn uitwerkingen van de door Reiner onderscheiden kernelementen van de politiecultuur.

De helft van deze cultuurelementen wordt door politiemensen significant vaker onderschreven dan door private beveiligers (tabel 5). Deze cultuurelementen komen in de private beveiliging veel minder voor. Het gaat hier om een morele opvatting over het werk, de nadruk op actiegerichtheid, cynisme tegenover buitenstaanders, het gevoel dat andere mensen het werk niet snappen, het belang

44 Button 2007; Loyens 2009.

45 Manzo 2004.

46 Vgl. Wakefield 2008.

dat wordt toegekend aan fysieke aspecten van het werk, en de opvatting dat in het werk meer het resultaat telt dan de manier waarop dat wordt bereikt.

Tabel 4 *Herkenning van eigen cultuur door politiemensen en private beveiligers (politie, n=260; beveiligers, n=183)*

	Onderzochte groep	Gemiddeld	Standaardafwijking	T-waarde	Significantie
De beveiligingssector/politie is toch een aparte wereld, met zijn eigen normen en tradities.	Private beveilig.	2,45	1,01		***
	Politie	2,12	,67	3,847	,000
Hoe je dit werk moet doen, kun je eigenlijk alleen in de praktijk leren van ervaren collega's.	Private beveilig.	2,01	,98		***
	Politie	2,27	,76	-2,940	,004
In ons werk bestaan veel ongeschreven regels over hoe je je werk moet doen.	Private beveilig.	2,62	1,25		
	Politie	2,59	,90	,262	,793
Beveiligers/politiemensen hebben zo hun eigen jargon en manier van praten.	Private beveilig.	3,09	1,19		***
	Politie	2,29	,81	7,884	,000

1 = helemaal mee eens; 5 = helemaal mee oneens

Slechts twee stellingen worden significant vaker door beveiligers onderschreven. Ten eerste gaat het hier om de opvatting dat het ergste dat in het werk kan gebeuren, is dat collega's dingen naar buiten brengen waar mensen van buiten niets mee te maken hebben. Bovendien menen beveiligers vaker dan politiemensen dat het in hun werk niet aankomt op denkwerk, maar op simpelweg het aanpakken van problemen. Echter, dit vaak in Amerikaans politieonderzoek genoemde pragmatisme komt in Nederland noch bij de beveiliging, noch bij de politie veel voor. Op een klein aantal punten blijkt er geen verschil tussen politie en private beveiliging. Bij beide groepen leeft het idee vrij sterk dat men er is om burgers en hun eigendom te beschermen. In tegenstelling tot Angelsaksisch politieonderzoek valt het mee met de mate waarin men cynisch is over de mogelijkheden om iets aan de veiligheid te doen. Ook met betrekking tot de onderlinge solidariteit tussen collega's (inclusief wantrouwen tegenover buitenstaanders en een ervaren isolement) zijn er geen verschillen. In tegenstelling tot wat Angelsaksisch politieonderzoek telkens weer beschrijft, blijken de onderzochte Nederlandse politiemensen niet erg conservatief.⁴⁷ Dit geldt zelfs nog iets sterker voor deze Nederlandse private beveiligers.

47 Terpstra & Schaap 2011.

Jan Terpstra

Tabel 5 *Mate waarin politiemensen en beveiligers stellingen over cultuurelementen in hun werk onderschrijven (zeven cultuurelementen tussen haakjes) (politie, n=260; beveiliging, n=183)*

	Onder- zochte groep	Gemid- deld	Standaard- afwijking	T-waarde	Signifi- cantie
Het in stand houden van normen over goed en kwaad is de belangrijkste reden waarom ik dit werk doe. (Missie-1)	Private beveilig.	2,28	1,06		**
	Politie	2,08	,76	2,160	,032
Ik wil in mijn werk graag mensen en hun eigendom bescherming bieden. (Missie-2)	Private beveilig.	1,73	,88		
	Politie	1,69	,55	,483	,630
Dat je bij het begin van je dienst nooit weet wat er allemaal op je afkomt, maakt mijn werk uitdagend. (Actie-1)	Private beveilig.	1,81	,98		***
	Politie	1,54	,64	3,213	,001
Zonder spanning en actie zou ik mijn werk niet willen doen. (Actie-2)	Private beveilig.	2,81	1,19		***
	Politie	2,19	,89	5,946	,000
Ik heb in dit werk geleerd dat veel mensen die je door je werk tegenkomt, niet deugen. (Cynisme-1)	Private beveilig.	3,57	1,24		***
	Politie	2,90	1,05	5,908	,000
Het is een illusie dat je de veiligheid echt kunt verbeteren. (Cynisme-2)	Private beveilig.	3,47	1,18		
	Politie	3,43	,91	,418	,676
Om dit werk goed te kunnen doen, ben je wel gedwongen onbekenden te wantrouwen. (Wantrouwen-1)	Private beveilig.	3,06	1,16		
	Politie	3,09	,90	-,282	,778
In dit werk moet je er altijd op bedacht zijn dat er gevaar en risico dreigt. (Wantrouwen-2)	Private beveilig.	1,72	,81		
	Politie	1,67	,62	,673	,502
Alleen mensen die dit werk zelf ook doen, snappen eigenlijk waar je mee bezig bent. (Isolement-1)	Private beveilig.	2,30	1,10		**
	Politie	2,07	,88	2,337	,020
Als er gevaar dreigt, sta je er in dit werk als beveiligers/politiefunctionaris alleen voor. (Isolement-2)	Private beveilig.	3,03	1,30		
	Politie	3,05	1,01	-,183	,855

Tabel 5 (Vervolg)

	Onder- zochte groep	Gemid- deld	Standaard- afwijking	T-waarde	Signifi- cantie
In dit werk moet je blind op je collega's kunnen vertrouwen. (Solidariteit-1)	Private beveilig.	1,66	,84		
	Politie	1,75	,63	-1,282	,201
In mijn werk telt solidariteit naar collega's zwaarder dan andere plichten en regels. (Solidariteit-2)	Private beveilig.	2,92	1,14		
	Politie	2,95	,87	-,319	,750
Het ergste in dit werk is als een collega dingen naar buiten brengt waar mensen van buiten de beveiliging/politie niks mee te maken hebben. (Solidariteit-3)	Private beveilig.	2,10	1,13		***
	Politie	2,91	1,01	-7,736	,000
In mijn werk kunnen ze het beste maar alles bij het oude laten. (Conservatisme-1)	Private beveilig.	3,81	1,06		
	Politie	3,80	,83	,151	,880
Ik denk dat beveiligingswerk/politiewerk vroeger in de meeste opzichten prettiger was. (Conservatisme-2)	Private beveilig.	2,98	1,19		***
	Politie	2,47	,97	4,761	,000
Mijn werk vereist dat je lichamelijke kracht uitstraalt. (Machismo-1)	Private beveilig.	2,99	1,21		***
	Politie	2,59	,90	3,758	,000
Dit werk kunnen vrouwen net zo goed doen als mannen. (Machismo-2)	Private beveilig.	1,68	,86		***
	Politie	2,00	,82	-3,943	,000
Zonder durf en moed kom je niet ver in dit werk. (Machismo-3)	Private beveilig.	2,50	1,04		***
	Politie	2,22	,74	3,120	,002
In dit werk komt het niet aan op denkwerk, maar op simpelweg aanpakken. (Pragmatisme-1)	Private beveilig.	3,79	1,19		*
	Politie	3,96	,81	-1,718	,087
In dit werk telt vooral het resultaat; de manier waarop dat bereikt wordt, is minder belangrijk. (Pragmatisme-2)	Private beveilig.	3,73	1,18		**
	Politie	3,47	1,03	2,431	,016

1 = helemaal mee eens; 5 = helemaal mee oneens

Jan Terpstra

Concluderend, binnen de private beveiliging is minder sprake van een homogene cultuur dan bij de politie. Dit blijkt ook uit het feit de verschillen tussen beveiligers veel groter zijn dan onder politiemensen (zie de verschillen in standaardafwijking). Bovendien komen de meeste elementen die als kenmerkend worden gezien voor politiecultuur, bij de private beveiliging veel minder voor.

Dit patroon treedt ook op als de analyse niet per stelling maar per cultuurelement wordt uitgevoerd (zie tabel 6). Van de zeven in de Angelsaksische literatuur veronderstelde kernelementen van politiecultuur zijn er twee niet sterk aanwezig, noch bij de politie, noch bij de private beveiliging. Het gaat hier om conservatisme en pragmatisme. Van de vijf overige elementen komen er slechts twee in ongeveer gelijke mate voor bij de private beveiligers als bij de politiemensen, namelijk solidariteit en een besef van een morele missie in het werk. De andere en misschien voor de traditionele politiecultuur wel meest typerende elementen, zoals cynisme (inclusief wantrouwen en isolement), actiegerichtheid en de associatie van het werk met fysieke kracht en uitdaging, komen in de private veiligheidssector veel minder voor.

Tabel 6 *Mate waarin politiemensen en beveiligers cultuurelementen in hun werk onderschrijven (politie, n=260; beveiliging, n=183)*

Cultuur-elementen	Onderzochte groep	Gemiddelde	Standaardafwijking	T-waarde	Significantie
cynisme	Private beveilig.	2,66	,74	3,444	***
	Politie	2,43	,61		
solidariteit	Private beveilig.	2,92	1,14	-,319	,750
	Politie	2,95	,87		
missie	Private beveilig.	2,00	,85	1,615	,107
	Politie	1,89	,57		
actie	Private beveilig.	2,31	,93	5,586	***
	Politie	1,86	,65		
conservatisme	Private beveilig.	3,40	,95	3,057	***
	Politie	3,14	,75		
pragmatisme	Private beveilig.	3,79	1,2	-1,718	*
	Politie	3,96	,81		
fysieke kracht	Private beveilig.	2,99	1,21	3,758	***
	Politie	2,59	,90		

1 = helemaal mee eens; 5 = helemaal mee oneens

Bij een eerdere factoranalyse op basis van deze gegevens bleek dat in de Nederlandse politiecultuur vier basisdimensies zijn te onderscheiden: het geloof in de missie van de politie, gehechtheid aan actie en spanning in het werk, een gecombineerde dimensie van cynisme en afsluiting, en een veel zwakkere dimensie conservatisme. Deels komt dit overeen met de analyse die Reiner geeft van politiecultuur.⁴⁸

48 Terpstra & Schaap 2011.

Deze factoranalyse is herhaald voor de private beveiligers. Daarbij komen slechts twee elementen duidelijk naar voren, namelijk: een gevoel van missie en gehechtheid aan actie en spanning. Deze elementen komen echter juist weinig voor bij deze beroepsgroep. Het is daarom op grond hiervan niet mogelijk voor de private beveiligers duidelijke cultuurdimensies te onderscheiden.

De conclusie is dat, als wordt uitgegaan van het standaardbeeld van politiecultuur, er bij private beveiligers geen duidelijk cultureel patroon wordt aangetroffen. De resultaten van de factoranalyse duiden erop dat de twee sectoren op dit punt niet goed met elkaar zijn te vergelijken. Dit versterkt de eerdere conclusie dat de cultuurverschillen tussen politie en private beveiliging groot zijn. Als er al sprake is van een eigen specifieke cultuur bij de Nederlandse private beveiliging, dan laat deze zich niet begrijpen vanuit het kader van politiecultuur.

Stressomstandigheden als verklarende factoren

In dit onderzoek gaat het niet alleen om de vraag in hoeverre onder private beveiligers sprake is van een cultuur die overeenkomt met die van politiemensen, maar ook om de vraag in hoeverre deze beveiligerscultuur vergelijkbare achtergronden heeft als de politiecultuur. Bij die vraag wordt uitgegaan van het genoemde stress-copingmodel. Omdat in het voorgaande bleek dat de hypothese van een politieachtige cultuur onder private beveiligers niet kan worden bevestigd, komt de vraag op in hoeverre dit uit het stress-copingmodel kan worden begrepen.

Uit een lineaire regressieanalyse, uitgevoerd voor zowel politiemensen⁴⁹ als private beveiligers (zie figuur 2 in de bijlage), blijkt dat de onderscheiden cultuurkenmerken in belangrijke mate samenhangen met drie stressfactoren: dreiging van gevaar, ervaren gebrek aan respect van burgers, en gebrekkige ondersteuning door de eigen leiding (zij het dat het verband op onderdelen per groep verschilt). Dit houdt in dat de onderscheiden stressfactoren ook bij private beveiligers (kunnen) resulteren in een cultureel patroon dat overeenkomt met de politiecultuur.

Tegelijk echter blijkt dat private beveiligers in hun werk veel minder te maken hebben met deze externe dreigingen en risico's (zie eerder tabel 3). Dit is in tegenspraak met de veronderstelling van onder meer Button en Loyens⁵⁰ dat op dit punt het werk van beveiligers en politiemensen op elkaar is gaan lijken.

Kortom, ook bij private beveiligers kunnen de genoemde stressfactoren bijdragen aan een politieachtige cultuur. Dat deze cultuur onder private beveiligers toch nagenoeg ontbreekt, is vermoedelijk vooral gevolg van het feit dat beveiligers de onderscheiden externe dreigingen en spanningen veel minder ervaren dan politiemensen.

49 Terpstra & Schaap 2011.

50 Button 2007; Loyens 2009.

Jan Terpstra

Werkstijlen

In eerder onderzoek worden op uiteenlopende manieren werkstijlen van private beveiligers onderscheiden. Het onderscheid tussen toezichthouder en *crime fighter* neemt daarbij een centrale plaats in, hoewel de gehanteerde termen enigszins verschillen.⁵¹ Door bijvoorbeeld Rigakos wordt verondersteld dat als gevolg van een groeiende overeenkomst tussen politie- en beveiligingscultuur een werkstijl als *crime fighter* (hij spreekt van *parapolice*) binnen de private sector aan belang wint.⁵²

In vergelijking met politiemensen blijkt dat de overheersende werkoriëntatie onder private beveiligers vooral gericht is op dienstverlening en het houden van toezicht. Bestrijding van criminaliteit en het vangen van boeven zijn voor hen van veel minder belang dan voor politiemensen (tabel 7). Slechts bij 4,4 procent van de private beveiligers kan van een werkstijl worden gesproken, gericht op bestrijding van criminaliteit. De analyse van Rigakos over een groeiende overeenkomst tussen politie en private beveiliging en een toenemend karakter van de private sector als parapolitie heeft dan ook nauwelijks relevantie voor de huidige situatie in Nederland.

Tabel 7   *Werkstijlen en -oriëntaties van politiemensen en private beveiligers (politie, n=260; beveiligers, n=183)*

	Onderzochte groep	Gemiddeld	Standaardafwijking	T-waarde	Significantie
Mijn belangrijkste taak is bestrijding van criminaliteit.	Private beveilig. 3,02 Politie 2,40	1,20 ,91	5,877	*** ,000	
Ik vind het belangrijkste onderdeel van mijn werk het vangen van boeven zodat die hun verdiende straf krijgen.	Private beveilig. 3,64 Politie 2,28	1,12 ,92	13,541	*** ,000	
Mijn belangrijkste taak bestaat uit dienstverlening aan het publiek.	Private beveilig. 2,01 Politie 2,26	,91 ,75	-3,075	*** ,002	
Veel van mijn werk bestaat eruit mensen te helpen of informatie te geven.	Private beveilig. 2,21 Politie 2,15	,99 ,69	,633	,527	
Mijn belangrijkste taak is zichtbaar aanwezig te zijn zodat mensen zich veilig voelen.	Private beveilig. 1,86 Politie 2,48	,95 ,84	-7,011	*** ,000	
Ik ben in mijn werk vooral bezig preventief toezicht te houden.	Private beveilig. 1,80 Politie 2,92	,89 ,97	-12,476	*** ,000	

1 = helemaal mee eens; 5 = helemaal mee oneens

51 Micucci 1998; Button 2007; Loyens 2009.

52 Rigakos 2002.

In eerder onderzoek konden de relaties worden nagegaan tussen politiecultuur en werkstijlen van politiemensen.⁵³ Omdat wij er niet in slagen voor de private beveiligingssector een duidelijk cultureel patroon op te sporen, is het niet mogelijk op vergelijkbare wijze het verband te analyseren tussen cultuur en werkstijlen van beveiligers.

Slot

Hoewel dit onderzoek zich beperkt tot slechts één regionaal politiekorps en één beveiligingsbedrijf, levert het belangrijke resultaten op, zowel in beschrijvende als verklarende zin. In beschrijvende zin laat dit onderzoek grote verschillen zien tussen de onderzochte politiemensen en de bevraagde private beveiligers, niet alleen in cultuur, maar ook in wederzijdse beeldvorming, ervaren interne en externe spanningen en dreigingen, werkstijlen en -oriëntaties. De hypothese IIa en IIb, die veronderstellen dat de culturen van politie en particuliere beveiliging op elkaar lijken, kunnen dan ook niet bevestigd worden. De uitkomsten van dit onderzoek in de Nederlandse beveiliging verschillen daarmee van die van Rigakos en van Singh & Kempa in resp. Canada en Zuid-Afrika.⁵⁴ Eerder constateerde Button al dat de onderzoeksresultaten van Rigakos niet naar Engeland gegeneraliseerd konden worden.⁵⁵ De resultaten van dit onderzoek staan echter ook vrijwel haaks op het beeld dat de studie van Button zelf, en in het verlengde daarvan die van Loyens opleverden. Volgens Loyens zou de cultuur van de private beveiliging overeenstemmen met de traditionele politiecultuur in onder meer: groepsloyaliteit, wantrouwen tegenover buitenstaanders, machismo, actiegerichtheid, gebrek aan respect voor bepaalde groepen in de samenleving, en conservatisme.⁵⁶

De veronderstelling dat al deze elementen kenmerkend zijn voor de huidige Nederlandse politiecultuur, bleek eerder al niet te kloppen.⁵⁷ Nu moet ook worden geconstateerd dat het idee van een zo grote overeenkomst tussen politiecultuur en de normen, waarden en voorstellingen van private beveiligers niet kan worden bevestigd. Bekeken vanuit het kader van de politiecultuur blijkt bij beveiligers bovendien een veel minder eenduidig cultureel patroon. Daarmee kan ook geen bevestiging worden gevonden voor de in hypothese IV verwoorde veronderstelling dat een politieachtige cultuur binnen de private sector tot op boeven van geen gerichte werkstijlen leidt.

Ook in verklarende zin levert dit onderzoek nieuwe inzichten. In een eerdere studie bleken stressfactoren in het politiewerk de politiecultuur te versterken.⁵⁸ Deze aan het stress-copingmodel ontleende hypothese III kan ook worden bevestigd voor de particuliere beveiliging. Echter, vermoedelijk juist omdat de externe stressfactoren in het werk van beveiligers veel minder aanwezig zijn, is er nauwe-

53 Terpstra & Schaap 2011.

54 Rigakos 2002; Singh & Kempa 2007.

55 Button 2007.

56 Loyens 2009.

57 Terpstra & Schaap 2011.

58 Terpstra & Schaap 2011.

Jan Terpstra

lijks sprake van een politieachtige cultuur binnen de particuliere beveiliging. Dit is in de lijn van hypothese I, waarmee hypothese IIa wordt verworpen.

De in hypothese IIb genoemde veronderstelling dat onder particuliere beveiligers de mentaliteit overheerst van *wannabe cops*, blijkt in dit onderzoek ook slechts van beperkte relevantie. Ook dit kan mogelijk bijdragen aan het ontbreken van een politieachtige cultuur onder particuliere beveiligers.

Voor zover er onder particuliere beveiligers sprake is van een eigen cultuur, suggereren de gepresenteerde gegevens dat de kern daarvan veel meer ligt in een oriëntatie op service door middel van zichtbaar en preventief toezicht. Deze service is niet alleen gericht op opdrachtgevers, maar meer algemeen ook op burgers.

Dit onderzoek levert een ander beeld op dan het recente Nederlandse onderzoek van Van Steden, Van der Wal en Lasthuizen.⁵⁹ Volgens deze auteurs bestaan er grote overeenkomsten in beroepsoriëntaties en waarden tussen politiemensen en private beveiligers. Het belangrijkste verschil zou zijn dat politiemensen meer gericht zijn op het vangen van boeven en dat zij idealistischer zijn in hun werk.

De vraag komt op waarom deze twee onderzoeken zo'n verschillend beeld geven, temeer daar de gegevens over private beveiligers gebaseerd zijn op hetzelfde panel van het bedrijf G4S. Twee factoren kunnen daaraan wellicht hebben bijgedragen. Ten eerste zijn in het onderzoek van Van Steden, Van der Wal en Lasthuizen alle typen operationele beveiligingsmedewerkers in het onderzoek meegenomen. Dit onderzoek beperkte zich tot beveiligers die in hun dagelijks werk veel te maken hebben met burgers. Op die wijze kon worden verwacht dat werk en werkomstandigheden van beveiligers meer zullen lijken op die van de politie. Daarom is het onwaarschijnlijk dat dit verschil in steekproef het genoemde verschil in onderzoeksuitkomst kan verklaren. Men zou dat effect eerder andersom verwachten.

De tweede mogelijke factor kan gelegen zijn in een verschil in gehanteerde onderzoeksmethode en invulling van het begrip cultuur. In dit onderzoek ging het er vooral om na te gaan in hoeverre het door het standaardmodel geschetste beeld van politiecultuur ook van toepassing is op de private sector. In het onderzoek van Van Steden, Van der Wal en Lasthuizen gaat het meer om algemene beroepsoriëntaties (zoals het belang dat men toekent aan het zelf verdienen van het inkomen, het niet de hele dag thuis zitten of de sociale contacten via het werk). Mogelijk dat op dit niveau het onderscheid tussen beide sectoren onvoldoende naar voren komt en dat daardoor een beeld ontstaat van grote culturele overeenkomsten tussen politie en private beveiliging, een uitkomst die afwijkt van de resultaten van dit onderzoek.

Veel discussies over de groei van private beveiligingszorg gaan over de vraag of deze niet ten koste zal gaan van de positie van de politie. Een dergelijke ontwikkeling lijkt des te waarschijnlijker indien private beveiligers hun eigen werk zouden definiëren als politiewerk en een daarbij aansluitende oriëntatie en ambitie zouden hebben. In dat geval lijkt een verdringing van de politie ook vanuit de werkvloer van de particuliere sector niet uitgesloten. Dit onderzoek wijst daar voor de

59 Van Steden e.a. 2010.

Nederlandse situatie echter niet op. De hier onderzochte beveiligers zien in de regel weinig overeenkomsten tussen hun werk en dat van de politie. Zij zijn weinig georiënteerd op *crime fighting* en veel meer op dienstverlening. Dit wijst voorlopig niet op een organisatie die op het punt staat de politie te vervangen. Leidinggevend van grote beveiligingsbedrijven zien mogelijk lonkende perspectieven ontstaan door een politie die zich terugtrekt van lokale toezichtstaken. Het werk, de werkomstandigheden en de cultuur op de werkvloer van deze private sector staan daar, gelet op de uitkomsten van deze studie, echter nog ver vandaan.

Literatuur

- Becker, T.M., 'The place of private police in society: an area of research for the social sciences', *Social Problems* 1974-21(3), p. 438-453.
- Button, M., *Security Officers and Policing. Powers, culture and control in the governance of private space*, Aldershot: Ashgate 2007.
- Chan, J.B.L., *Changing Police Culture. Policing in a multicultural society*, Cambridge: Cambridge University Press 1997.
- Ericson, R.V. & K.D. Haggerty, *Policing the Risk Society*, Oxford: Clarendon Press 1997.
- Gill, M., 'Introduction', in: M. Gill (ed.), *The Handbook of Security*, Basingstoke: Palgrave 2006, p. 1-17.
- Herbert, S., 'Police subculture reconsidered', *Criminology* 1998-36(2), p. 343-369.
- Johnston, L., *The Rebirth of Private Policing*, London: Routledge 1992.
- Lipsky, M., *Street Level Bureaucracy, Dilemmas of the Individual in Public Services*, New York: Russell Sage Foundation 1980.
- Loftus, B., *Police Culture in a Changing World*, Oxford: Oxford University Press 2009.
- Loftus, B., 'Police occupational culture: classic themes, altered times', *Policing and Society* 2010-20(1), p. 1-20.
- Loyens, K., 'Occupational culture in policing reviewed: a comparison of values in the public and private police', *International Journal of Public Administration* 2009-32(6), p. 461-490.
- Manzo, J., 'The folk devil happens to be our best customer: security officers' orientations to "Youth" in three Canadian shopping malls', *International Journal of the Sociology of Law* 2004-32(3), p. 243-261.
- Manzo, J., 'How private security officers perceive themselves relative to the police', *Security Journal* 2010-23(3), p. 192-205.
- Micucci, A., 'A typology of private policing operational styles', *Journal of Criminal Justice* 1998-26(1), p. 41-51.
- Paoline, E.A., 'Taking stock: toward a richer understanding of police culture', *Journal of Criminal Justice* 2003-31(3), p. 199-214.
- Reiner, R., *The Politics of the Police*, Oxford: Oxford University Press 2000 (3d ed.).
- Rigakos, G.S., *The New Parapolice. Risk Markets and Commodified Social Control*, Toronto: University of Toronto Press 2002.
- Shearing, C.D. & P.C. Stenning, 'Private security: Implications for social control', *Social Problems* 1983-30(5), p. 493-506.
- Singh, A.M., 'Private security and crime control', *Theoretical Criminology* 2005-9(2), p. 153-174.

Jan Terpstra

- Singh, A.M. & M. Kempa, 'Reflections on the study of private policing cultures: early leads and key themes', in: M. O'Neill, M. Marks & A.M. Singh (eds.), *Police occupational culture: new debates and directions*, Oxford: JAI Press 2007, p. 297-320.
- Steden, R. van, *Privatizing Policing. Describing and Explaining the Growth of Private Security*, Den Haag: Boom Legal Publishers 2007.
- Steden, R. van, Z. van der Wal & K. Lasthuizen, *Wederzijdse Vooroordelen, Overlappende Waarden. Een onderzoek naar de beroepsoriëntatie en professionele waarden van politieagenten en particuliere beveiligers*, Amsterdam: Afdeling Bestuurswetenschappen, Vrije Universiteit 2010.
- Terpstra, J., 'Politiecultuur en politiepraktijken. Empirische en theoretische kanttekeningen bij een kernbegrip', in: G. Meershoek (red.), *Politiestudies: terugblik en vooruitzicht*, Dordrecht: SMVP 2009, p. 133-152.
- Terpstra, J., *Het veiligheidscomplex. Ontwikkelingen, strategieën en verantwoordelijkheden in de veiligheidszorg*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2010.
- Terpstra, J. & D. Schaap, 'Politiecultuur: een empirische verkenning in de Nederlandse context', *Proces. Het tijdschrift voor strafrechtspleging* 2011-90(4), p. 183-196.
- Terpstra, J., B. van Stokkom & L. Gunther Moor, 'De kerntakendiscussie in Nederland. Retoriek en realiteit', in: B. van Stokkom, J. Terpstra & L. Gunther Moor (red.), *De opdracht van de politie. De kerntakendiscussie voorbij*, Antwerpen/Apeldoorn: Maklu 2010, p. 25-50.
- Terpstra, J. & K. van der Vijver, 'Het Nederlands politiebestedel en de druk tot centralisatie', *Tijdschrift voor Criminologie* 2005-47(4), p. 335-344.
- Waard, J. de & B. Berghuis, 'De opmars van de beveiligers. Trends in de private veiligheidszorg', *Secondant* 2012-3/4, p. 8-14.
- Wakefield, A., *Selling Security. The private policing of public space*, Cullompton: Willan Publishing 2003.
- Wakefield, A., 'The public surveillance functions of private security', *Surveillance & Society* 2005-2(4), p. 529-545.
- Wakefield, A., 'The security officer', in: M. Gill (ed.), *The Handbook of Security*, Basingstoke: Palgrave 2006, p. 383-407.
- Wakefield, A., 'Private policing: a view from the mall', *Public Administration* 2008-86(3), p. 659-678.
- Walsh, W.F. & E.J. Donovan, 'Private policing and community policing: evaluation and comment', *Journal of Criminal Justice* 1989-17(3), p. 187-197.

Bijlage

Figuur 2   *Grafische weergave lineaire regressieanalyse van verbanden tussen ervaren stressfactoren en cultuurkenmerken binnen private beveiligingssector (B's)*

G4S

